

Å leve med vold i familien...

Rapport fra Barneombudets ekspertgruppe
med barn som har erfaring fra vold i familien

BARNEOMBUDET

Bakgrunn

Barneombudet oppretter ekspertgrupper for at barn og unge med helt spesielle erfaringer skal bli hørt, og for at deres meninger og erfaringer skal tas med i betraktning når myndighetene tar beslutninger som angår den aktuelle gruppen barn.

Barneombudet etablerte 13. desember 2006 en ekspertgruppe bestående av barn som har erfaringer med vold i familien. Ekspertgruppen har bestått av syv barn. Barna er rekruttert fra barnegruppene til Alternativ til vold (ATV) i to ulike byer, det vil si at deltakerne har gått i gruppeterapi hos ATV, og har hatt mødre som har fått oppfølging fra ATV.

To representanter fra ATV har deltatt på møtene med ekspertgruppen hos Barneombudet. Barna har vært i alderen 9 til 15 år.

Alle barna i gruppen snakket om erfaring med vold utøvet av en mann, enten far eller stefar. Det er bakgrunnen for at rapporten bruker begreper som han, far, pappa mv. om voldsutøver. For barna i gruppen var det mor som var den voldsutsette, i tillegg til noen ganger barna selv. Barnas råd og erfaringer vil imidlertid også kunne være relevante i forhold til barn som lever med mødre eller stemødre som utøver vold.

Målsetting

FNs barnekonvensjon artikkel 12 sier at barn har rett til å bli hørt i saker som angår dem, og at barns meninger skal tillegges vekt. Barneombudet opprettet ekspertgruppen for at barn og unge med erfaringer med vold i familien skal bli hørt, og for at deres meninger og erfaringer skal tas med i betraktning når myndighetene tar beslutninger som angår denne gruppen barn.

Ekspertrådets oppgave har vært å gi voldsutsatte barn en stemme, og å gi Barneombudet råd om hva vi kan gjøre for at samfunnet bedre kan hjelpe barn og unge som utsettes for vold i familien.

Barnekonvensjonen artikkel 12 - medvirkning

Partene skal garantere et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og gi barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

Aktivitet

Ekspertgruppen har til sammen hatt sju møter med barneombud Reidar Hjermand og to rådgivere ved Ombudets kontor. Gruppen har før møtet med Barneombudet vært samlet hos ATV, slik at barna har blitt forberedt til møtet.

Barnas rolle har vært ekspertrollen, ved at de har delt sine erfaringer, synspunkter og råd. Møtene har ikke hatt et terapeutisk preg. Representantene fra ATV har imidlertid vært med i tilfelle det skulle oppstå situasjoner i møtene som kunne tilsi at det enkelte barn ville ha behov for oppfølging i ettertid. Ombudet vurderer det som viktig å kunne ha back-up fra fagpersoner som kan følge opp barn når det etableres ekspertgrupper av barn med belastende erfaringer.

I mai 2007 hadde ekspertgruppen møte med politidirektør Ingelin Killengreen. Her formidlet barna sine erfaringer knyttet til politiets håndtering av familievold, og ga råd til Killengreen om hvordan politiet bedre kan ivareta og møte barns behov i situasjoner med familievold. Disse rådene er nå tatt inn i Politidirektoratets veileder "Politiets arbeid med vold i nære relasjoner". I et brev til barna i ekspertgruppen uttrykte Killengreen at det var viktige og kloke råd som vil hjelpe politiet til å gjøre en bedre jobb.

Et av rådene ekspertgruppen ga til politidirektøren, var at det trengs en egen telefon for familievoldssaker der barn kan ringe. Bakgrun-

nen for dette rådet er at flere av barna har opplevd å ringe til politiet uten å bli tatt på alvor. Barneombudet har også lenge tatt til orde for at det bør opprettes en alarmtelefon der barn og voksne som er bekymret for barn kan ringe. I etterkant av møtet med ekspertgruppa har Killengren støttet at det opprettes en alarmtelefon for barn. En slik telefon ble opprettet i juni 2009.

I mars 2009 møtte ekspertgruppen Barne- og likestillingsminister Anniken Huitfeldt. Barna hadde i forkant av møtet diskutert hva de ville formidle til statsråden, og hadde selv formulert innvitasjonen. Barna tok opp bl.a. utfordringer i barnevernet, politiet, skolen og generelle synspunkter om hvordan samfunnet bør møte barn som har vært utsatt for vold. Barna, statsråden og barneombudet ble intervjuet av Dagsavisen i etterkant av møtet.

Barna har også formidlet sine erfaringer i radioprogrammet Norgesglasset på NRK P1.

Barnas råd og erfaringer

Om å være med i gruppe

Barna har hatt positive erfaringer med å møte andre barn som har hatt lignende erfaringer.

- ”Det er fint å vite at man ikke er den eneste.”
- ”BUP – hjelper ikke. De har ikke så mye erfaring om vold som ATV. Det ville vært bedre hvis de hadde hatt gruppetilbud.”
- ”Det er enklere å snakke om det nå.”

Om å snakke om vold i familien

Det kan være vanskelig å fortelle andre om det å leve med vold. Barna forteller at de syntes det var vanskelig å stole på andre. De var også redde for hva andre ville tenke om en selv eller familien, at de var unormale.

- ”Det betyr mye å bli fortalt at dette ikke er ditt ansvar.”
- ”Alle som møter barn må kunne snakke med dem om vold.”

Hvordan opplevde barna volden, og hvilken betydning har det i dag?

Barna har reagert forskjellig på det å leve med vold i familien.

Om redsel. Lyder og lukter, steder og gjenstander gir minner som i dag fremdeles kan gjøre barna redde.

- ”Jeg var redd for å komme hjem, men også redd for ikke å være hjemme. Fikk aldri ha med venner hjem.”
- ”Jeg var redd for å si ifra, fordi de voksne kanskje ville bli sinte.”

Om hemmeligholdelse

- ”Jeg skjønnte at det ikke var normalt hjemme, men jeg visste ikke hvor jeg kunne få hjelp.”
- ”Det var tungt å være alene om dette.”

Om omsorg. Det kom bl.a. fram at eldre søsken tar vare på de yngre. Noen tar vare på seg selv.

- ”Jeg har passa på meg sjøl hele livet”.

Om reaksjoner på volden. Barna har fortalt at de bl.a. har prøvd å få oppmerksomheten over på seg og bort fra de voksne.

- ”Jeg kutter meg for å få ut smerten.”
- ”Jeg pleide å låse meg inn på rommet.”

Forholdet til voldsutøver

Ingen av barna i gruppen levde sammen med voldsutøver på tidspunktet for møtene med Barneombudet. Noen av barna i gruppen har imidlertid hatt fedre som har utøvd vold mot mor, og må fremdeles på ulikt vis forholde seg til fedrene. Her er noe av det barna var opptatt av om denne relasjonen:

- "Hvis et barn skal få hjelp, så må foreldrene få hjelp, for det er de som har problemet."
- "Redd for at pappa skal begå selvmord."

Om samvær

Enkelte av barna opplevde at de sa ja til samvær selv om de egentlig ikke ville. "Hvis dere ikke ser meg, så savner dere meg ikke", var pressmildelet fra en far. Barnet opplevde dette som vanskelig. Flere av barna sa at det er viktig at noen er med dem på samvær, selv om forelderen bare har vært voldelig mot den andre forelderen.

- "Barn må være trygge på samvær."
- "Voldsutøver må ha bearbeidet og erkjent volden."

Om fengsel og fyllerresten

Barna forteller om usikkerhet når voldsutøver blir tatt med av politiet og blir borte over natten, for så å komme tilbake dagen etter. Barna

hadde også erfaring med at voldsutøver blir fengslet.

- "Det er dumt med ventelister i fengsel. Da kan pappa komme med trusler, og man blir veldig redd av å vite at han er der ute. Jeg ble også veldig redd da han kom ut igjen fra fengsel."

Om alkoholbruk.

Barna har vært tydelige på at det er like alvorlig å utøve vold når noen er full.

- "Det er ingen unnskyldning. Alkohol er faktisk en viktig årsak til vold."

Barnekonvensjonen artikkel 19 - Forebygging av misbruk

Partene skal treffe alle egnede lovgivningsmessige, administrative, sosiale og opplæringsmessige tiltak for å beskytte barnet mot alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnyttning, herunder seksuelt misbruk, mens en eller begge foreldre, verge(r) eller eventuell annen person har omsorgen for barnet.

Forholdet til mamma

Alle barna i gruppen har opplevd at mor er den voldsutsatte, og noen av barna har blitt utsatt for vold selv. De fleste av barna bor fremdeles sammen med mor. Ett av barna har flyttet til far, her var stefar voldsutøver. Mange av barna har fortalt om gode relasjoner til moren sin.

Flere har følt ansvar for å passe på at moren har det bra. Dette gjøres på mange måter: De må ta vare på henne, avlede oppmerksomheten hennes, forsøke å gjøre henne glad og oppmuntre henne. Barna har også fortalt at hvis mor ikke snakker norsk, kan dette øke følelsen av ansvar overfor henne.

Her er noen beskrivelser:

- "Jeg mistet mye av friheten min fordi jeg måtte passe på mamma."
- "Det hadde ikke hjulpet meg hvis jeg hadde fått hjelp, hvis ikke moren min hadde fått det."
- "Jeg kunne ikke være trygg før mamma var trygg."

Generelle råd

Barna har vært opptatt av at tilbudet til barn som har opplevd vold i familien ikke er godt nok. Flere har uttrykt at eksisterende hjelpe tilbud, eksempelvis ATV, ikke er godt nok kjent, og at det må finnes flere gode tilbud til barn som har opplevd vold.

Barna var generelt opptatt av å bli tatt mer på alvor i kontakt med hjelpeapparatet.

- ”Det er viktig at alle som kommer i kontakt med barn tør å snakke om vold.”
- Alle som jobber med barn må forstå seg på ulike kulturelle bakgrunner.”

Barna fortalte at barn blir brukt som tolk i alle mulige situasjoner, i kontakt med politiet, hos barnevernet og på skolen.

- Barn skal ikke benyttes som tolk.”
- ”Mor går ikke på foreldremøte, for skolen ordner ikke med tolk.”

Om skolen

Barna har vært opptatt av at det er viktig å ha noen på skolen man kan snakke med og få hjelp fra. Barna har også sagt at det er viktig at lærere og andre som møter barna vet hva det gjør med barn å leve med vold i familien.

Eksempler her er at det kan gå ut over konsentrasjonen, at man er sliten og mye syk. Det kan være viktig å informere læreren sin slik at de vet om volden, kan ta hensyn og forstå. Men læreren må ikke overdrive.

- "Jeg ble rastløs, og det ble vanskelig å følge med på skolen."

- "Man trenger å føle seg normal og ikke overbeskyttet eller behandlet som en stakkar. Jeg sa fra til læreren, men det hjalp ikke mye. Det ble så mye oppstyr. Ble behandlet som et englebarn."
- "Jeg hadde dårlig samvittighet for å dra på skolen. Var bekymret for hvordan det gikk med mor."
- "Man kan godt undervise om vold i skolen, men det er viktig å ta hensyn til at det kan være voldsutsatte barn i klassen."

Om barnevern

Alle barna har en forståelse av at barnevernet er en instans som skal hjelpe barna. De fleste har vært i kontakt med barnevernet, og barna har forskjellige erfaringer med etaten. Dette er noe av det barna har sagt om forholdet sitt til barnevernet:

- "Jeg synes ikke barnevernet gjør noen god jobb når de har fått bekymringsmelding og ikke snakker med barnet det gjelder."
- "Saksbehandlere snakket aldri med meg om volden. Bare om at jeg var tynnkledd. Og så var de opptatt av å finne ut hvilke fritidsaktiviteter jeg ville være med på."
- "Jeg liker ikke å snakke med dem, for de har ingen forståelse for situasjonen til moren min og meg."
- Barnevernet gjør ingen ting – de bare kommer på besøk iblant."
- "Barnevernet vet om at det er vold i familien uten å gjøre noe."
- "Det burde vært mulig å bytte saksbehandler."
- "Man må først forsøke å hjelpe barnet i familien, ikke true med at de skal ta barnet ut av familien. Da blir man skeptisk til å fortelle."

Ekspertgruppens råd til barnevernet

1. Saksbehandlere i barnevernet trenger mer kunnskap om vold.
2. Saksbehandlere må kunne snakke med barn – og de må tørre å snakke om vold.
3. Barnevernet må ta henvendelser på alvor og snakke med barna alene, uansett alder.
4. Barnevernet må skjønne seg på ulike kulturelle bakgrunner.
5. Det er viktig at barn ikke blir brukt som tolk.
6. Barn trenger et sted å være for å kunne komme unna foreldrene, et fristed hvor man kan sove ut og være alene.
7. Barnevernet må hjelpe med å finne gode tilbud.
8. Barna er redde for at barnevernet skal ta fra dem det trygge de har, mamma. Barnevernet må gi god informasjon til mødrene og hjelpe dem å ta gode valg, og ikke bare komme med trusler til mødrene om at de tar barna fra dem hvis de ikke flytter fra voldsutøver.
9. Barnevernet må informere barna om hva som skjer. Kan ikke overlate dette til foreldrene. Det kan være vanskelig for foreldrene å informere barna, og det er heller ikke sikkert at barna får riktig informasjon.

Om politiet

Halvparten av barna har ringt til politiet i en nødssituasjon. De har bare delvis gode erfaringer med politiet. Barna forteller at de opplevde at politiet ikke tok dem seriøst da de ringte, og at de brukte for lang tid på å komme.

Barna mener politiet ikke vet nok om familievold og bør ha egne eksperter på dette. Barna etterlyste også en egen telefon de kunne ringe til.

Det har i etterkant blitt etablert en alarmtelefon for barn der både barn og voksne som er bekymret for et barn kan ringe.

Barn handler også i krisesituasjoner, de er ikke bare passive tilskuere til volden, men søker løsninger.

Barna etterlyste bl.a. at politiet gir barna en bekreftelse på at de gjør det riktige når de kontakter politiet i en nødssituasjon. "Det var fint at du ringte", mener barna er en god tilbakemelding fra politiet.

Her er andre utsagn fra barna om deres opplevelse med politiet:

-
- "Det er trygt når politiet har gitt besøksforbud."
  - "Politiet må vite mer om hva som kan skade barn psykisk og fysisk."
  - "Det er vanskelig å ringe til politiet. Hva skal man si? Kanskje kommer pappa til å tro at jeg ikke er glad i ham når jeg ringer politiet?"
  - "Jeg tenkte ikke på å ringe politiet. Det burde man lære om på skolen."
  - "Det er vanskelig å be om hjelp når man er i utlandet, man kan ikke språket eller numrene."
  - "Politiet unnskylder volden med alkohol."

Ekspertgruppens råd til politiet

1. Ta barn på alvor når de ringer til politiet.
2. Kom, men kom helst uten sirener.
3. Vi trenger en egen telefon for familievoldssaker vi kan ringe til.
4. Barna trenger informasjon om hva som skjer og hva som vil skje når politiet tar med seg voldsutøveren.
5. Politiet trenger kunnskap om hva vold gjør med barn og hvordan man skal snakke med barn.
6. Vi vil ikke overlates til oss selv når politiet drar.
7. Politiet må ha kunnskap om hvor man kan få hjelp, og informere barna om det.

Om helsetjenesten

Barna var opptatt av at helsepersonell, for eksempel legevakten, må spørre pasienten alene om årsaken til en skade.

Man må også spørre voksne som kan ha vært utsatt for vold om de har barn hjemme. Helsepersonell bør snakke med den antatt voldsutsatte på tomannshånd.

Tannleger ser alle barn i oppveksten. De må bli flinkere til å spørre og melde fra dersom de tror et barn kan ha vært utsatt for vold.

Om informasjon

Barna snakket om at det er viktig at alle barn vet om hvor de kan få hjelp. De var imidlertid bekymret for at det ikke er et godt nok tilbud til barn som har vært utsatt for vold, og at det er lite informasjon om dette.

Informasjon om vold hjelper. Barna har også vært opptatt av at barn ofte blir undervurdert når det gjelder hva slags informasjon de kan få.

- "Barn skjønner mer enn man tror. 1. klassinger er ganske glupe, egentlig, til å være så små."
- "Det hjelper at det er mer snakk om vold i familien i dag."
- "Det hjelper å få vite at andre barn har opplevd det samme."
- "Det var mange voksne, naboer og andre, som visste om volden, men som ikke reagerte. Folk må få vite om familievold og hva de kan gjøre."
- "Informasjon til barn i skolen kan gjøre at venner kan forstå hvordan man har det."

- "Ungdommer med voldserfaringer kan gjerne informere, sammen med en voksen."

Dersom man skal gi barn informasjon om vold i familien på skolen, bør man i følge barna passe på at:

- "(...) barn som trenger det må ha noen å snakke med."
- "(...) man får informasjon med jevne mellomrom og at man øker jevnlig med fakta etter hver klasse. I 1. klasse kan man lese "Sinna Mann", på ungdomsskolen kan man for eksempel se musikkvideoen "Tonna Brix."
- "Hjelpeinstanser bør være tilgjengelig på egen nettside, slik at man kan bruke chat, msn og andre slike tjenester for å snakke om erfaringer eller melde fra."

Hvilke overlevelsesstrategier har barn som lever med vold i familien?

Barna fortalte om mange ulike måter å takle situasjonen sin på. Her er noen av dem:

- Ringe til politiet hvis det er krisesituasjon
- Skrive historier
- Stenge bråket ute
- Prøve å stanse volden

- Si ifra til voksne
- Løpe til en venn
- Ta oppmerksomhet, hyle og smelle
- Forsvinne og bli stille
- Si ifra
- Gjemme sprit/alkohol
- Passe på så det ikke blir konflikter

Hvis en venn har det vanskelig

Barna har også vært opptatt av hva man kan gjøre hvis man ser at en venn har det vanskelig.

- Lytt
- Still opp
- Ikke overdriv og spør for mye. Spør heller – er det noe jeg kan hjelpe deg med?
- Tilby deg å bli med til hjelpeinstanser
- Barn som får vite vanskelige ting bør vite om at de må si det videre til voksne. Det går an å si fra anonymt.

Avslutning

Barneombudets ekspertgruppe bestående av barn som har erfaringer med vold i familien har gitt Ombudet svært nyttige innspill. Barna har fortalt om hvordan det er å leve med vold i familien, om hvordan hjelpeapparatet fungerer og hva som må forbedres.

Gjennom møter med politidirektør Killengreen, tidligere barne- og likestillingsminister Anniken Huitfeldt og oppslag i media, har barna også fått mulighet til å formidle sine erfaringer og råd til både tjenesten selv, og personer som har stor innflytelse på tjenestetilbudet til barn.

Ekspertgruppas oppgave har primært vært å gi Barneombudet og andre råd om hva som kan gjøres for at samfunnet bedre kan hjelpe barn og unge som er i deres situasjon.

Barna har gitt tilbakemelding om at de har opplevd dette som svært meningsfylt. Det er barn selv som er eksperter på å være barn. Samtidig er det de voksne som tar beslutninger for barn. Det er lett at voksne overser hva som er viktig for barn.

Ved sine klare råd har gruppa synliggjort hvor viktig og verdifullt det er å lytte til barn med særlige erfaringer.

Barneombudet er glad for at både politidirektør Killengreen og tidligere barne- og likestillingsminister Anniken Huitfeldt har tatt barnas innspill på alvor.

Ombudet håper denne rapporten kan bidra til å løfte frem barnas stemme slik at barn som utsettes for vold og omsorgssvikt i framtiden kan få et bedre tilbud.

Om eksperter

FNs barnekonvensjon artikkel 12 sier at barn har rett til å bli hørt i saker som angår det og at barns meninger skal tillegges vekt.

Ekspertenes oppgave er først og fremst å gi Barneombudet råd om hva Barneombudet kan gjøre for at samfunnet bedre kan hjelpe barn og unge som er i deres situasjon.

Barn er eksperter på barn

Det er barn selv som er eksperter på å være barn. Samtidig er det de voksne som tar beslutninger for barn. Derfor er det lett for at voksne overser både små og store detaljer i tilbud til barn, det gjelder spesielt i tilbudet til utsatte grupper.

Ofte er rådene enkle og lett gjennomførbare, men voksne har sjelden tenkt over dem.

Ekspertmøter og ekspertgrupper

Barneombudet skiller mellom ekspertmøter og ekspertgrupper.

Et ekspertmøte er et engangsmøte med en gruppe barn eller unge som gir Barneombudet informasjon i forbindelse med et møte eller et foredrag, eller et spesielt tema som Barneombudet ønsker å se nærmere på. Et slikt møte kan vare alt fra et par timer til en hel dag.

Ekspertgrupper er sammensatte grupper av barn eller unge med erfaringer på et gitt område som over en periode jobber med viktige problemstillinger sammen med Barneombudet. Vanligvis har ekspertgrupper 4 møter over en 4-6 måneders periode.

Barneombudets arbeid med ekspertene

Barna som deltar som eksperter deltar på vegne av seg selv - med sine erfaringer.

Barnas rolle er ekspertrollen. Det betyr at barna har deler sine erfaringer, synspunkter og råd med Barneombudet.

Møtene har ikke et terapeutisk preg. Normalt vil barneombudet alliere seg med en fagorganisasjon eller andre profesjonelle som tar seg av terapidelen.

Som et eksempel har deltagerne i ekspertgruppen med barn som har opplevd vold i familien blitt rekruttert og brifet av stiftelsen Alternativ til vold (ATV)

Deltagende metoder

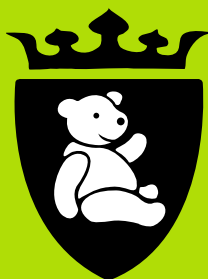
Det er barna selv som skal bestemme hvordan de vil dele sine erfaringer. Ofte skjer det ved deltakende metoder. Barneombudet bruker enkle metoder der barna lettere kan uttrykke seg.

Disse metodene kan være:

- Idemyldring
- Gruppearbeid
- Cafedialog
- Tegneoppgaver
- Etc

Andre ganger arrangeres helt vanlige møter rundt bordet.

BARNEOMBUDET

ISBN 978-82-7987-018-0 (trykt)
ISBN 978-82-7987-019-7 (PDF)

Design: Barneombudet
Bilder: Colourbox
Utgitt 2009

Alle bilder er illustrasjonsbilder